

NIKOS KAZAN- ÇAKIŞ

GÜNAHA
SON ÇAĞRI

6. BASKI

Çeviri: ENDER GÜROL

♥ can
roman

NIKOS KAZANCAKIS

GÜNAHA
SON ÇAĞRI

O telefteos pirasmos, Nikos Kazancakis

© Patroclos Stavrou

© 2003, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2003

6. basım: Aralık 2018, İstanbul

Bu kitabın 6. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3232-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750732324

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

NIKOS KAZANCAKIS
GÜNAHA
SON ÇAĞRI

ROMAN

Çeviri
Ender Gürol

♥can

Nikos Kazancakis'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yeniden Çarmıha Gerilen İsa, 1982

Zorba, 1982

Kardeş Kavgası, 1985

Kaptan Mihali, 1993

El Greco'ya Mektuplar, 2003

NİKOS KAZANCAKİS, 1883'te Girit'in Heraklion kentinde doğdu. Atina Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra hukuk doktorasını veren Kazancakis, felsefi açıdan ünlü düşünür Henri Bergson'dan etkilendi. Lenin Barış Ödülü'ne değer görüldü; 1957'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü bir oy farkla kaybetti. Goethe ve Dante'nin yapıtlarını Yunancaya çevirdi; Homeros'un *Odysseia* destanına 33.333 dizelik bir devam yaptı yazdı. Türkçeye çevrilen yapıtları arasında *Kaptan Mihali*, *El Greco'ya Mektuplar*, *Kardeş Kavgası*, *Günaha Son Çağrı*, *Yeniden Çarmıha Gerilen İsa* ve *Zorba* sayılabilir. Kazancakis, altmışlarındaiken II. Dünya Savaşı yıllarında kaleme aldığı *Zorba* romanıyla uluslararası üne kavuştu. 1957'de öldüğünde, doğduğu kent Heraklion'daki kale burçlarından birinin altına gömüldü. Mezar taşına, "Hiçbir şey beklemiyorum, hiçbir şeyden korkmuyorum, özgürüm" sözleri yazıldı.

ENDER GÜROL, 1931'de İstanbul'da doğdu. Heybeliada İlkokulu ve St. Joseph'ten sonra İÜEF İngiliz, Amerikan ve Fransız filolojilerini bitirdi. Boğaziçi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. PEN Yazarlar Derneği üyesi. İlk çevirisi 1961'de yayımlanan W. Faulkner'in *Kutsal Sığınak* romanıdır. Çevirilerinde roman ve psikolojiye ağırlık verdi. A.H. Tanpınar'ın *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nü İngilizceye çevirdi. *Dünya Edebiyatçıları Ansiklopedik Sözlüğü*, *Çağdaş İş Dünyası Sözlüğü* hazırladı. *Öyküler Betiği*, *Seçmeler* (C.G. Jung), *Analitik Psikoloji* ve *Jung* adlı çalışmaları vardır.

Önsöz

İsa'nın ikili özü, insanın Tanrı'ya erişmek, daha doğrusu, Tanrı'ya dönüp kendini onunla bir kılmak için, alabildiğine insansı, insanüstü özlemi benim için hep, derin, anlaşılmaz bir sır olmuştur. Bu denli gizemli, gizemli olduğu kadar da gerçek bu Tanrı özlemi, bende derin yaralar açtığı gibi, gürül gürül fişkırان kaynaklar da meydana getirmiştir.

Gençliğimden beri içimi kemiren başlıca kaygı, bütün sevinç ve üzüntülerimin kaynağı, zihin ile beden arasındaki bitmek tükenmek bilmez amansız çatışma olmuştur.

İçimde, Kötü Olan'ın, insansı, insanöncesi, ta ilkten var olan, karanlık güçleri var; içimde, Tanrı'nın, insansı, insanöncesi o nurlu güçleri de var; ruhumsa bu iki ordunun karşılaşp çarpıştığı savaş alanı.

İçimi kemirip durmuştur bu kaygı. Bedenimi seviyor, yok olmasını istemiyordum; ruhumu seviyor, bozulmasını istemiyordum. Birbirlerine alabildiğine karşıt, ta ilkten var olan bu iki gücü uzlaştırmak, onlara, birbirlerinin düşmanı değil, elbirliğiyle çalışan işçi kardeşler olduklarını anlatmak için çırpınp durdum, bir uyum içinde kıvanç bulsunlar, ben de onlarla birlikte kıvanç duyayım diye.

Her insanda, zihince olsun, bedence olsun, tanrısal nitelikten bir nebze vardır. İsa gizemi, işte bu yüzden, yalnızca belli bir inanç düzenine özgü bir gizem değildir; evrenseldir. Tanrı'yla insan arasındaki çatışma, herkeste, uzlaşma özlemiyle birlikte patlak verir. Bu çatışma, çoğu zaman, bilinçdışı ve kısa ömürlü olur. Zayıf bir ruh, bedene uzun süre dayanacak

güçte değildir. Ağırlaşır, bedenleşir, çatışma da sona erer. Ama sorumluluk duyan kişilerde, gözlerini gece gündüz Ulu Ödev'den ayırmayan kişilerde, bedenle zihin arasındaki çatışma amansız bir şekilde patlak verir, ölünceye kadar da sürüp gidebilir.

Ruhla beden ne kadar güçlüyse çatışma o kadar verimli, sonunda varılacak uyum da o kadar zengin olur. Tanrı, zayıf ruhları, gevşek bedenleri sevmez. Zihin, güçlü olan ve sınıksız direnen bedenın sırtını yere getirmek ister. Doymak bilmez etiyen kuşlardandır o; eti yer, sindirir ve yok eder.

Bedenle zihin arasındaki çatışma, başkaldırı ve direniş, uzlaşma ve boyun eğme, en sonunda da çatışmanın ulu amacı Tanrı'yla bir olma: İsa'nın çıktığı yokuş buydu işte, onun kanlı izlerinden giderek bizi tırmanmaya çağırın yokuş.

Bunun Ulu Ödevi savaşın kişinin, İsa'nın kurtuluşun ilk oğlunun eriştiği yüksek doruğa doğru yola çıkmak. Ama nasıl?

Onu izleyebilecekseniz iç çatışmasını iyiden iyiye bilmez, çektiği acıyı yeniden yaşamamız gerekir; yeryüzünde pıtrak gibi yeşeren tuzaklara düşmeyişini, insanların, büyük küçük sevinçlerinden uzak duruşunu, gönül tokluğu ile bir başarıdan bir başarıya giderek, şehitlik aşamasının doruğuna, çarımha giden yokuşu tırmanışını yeniden yaşamamız gerekir.

Günaha Son Çağrı'yı yazdığım gündüz ve geceler boyunca, İsa'yla birlikte Golgota Tepesi'ne çıkarken duyduğum dehşeti, hayatını ve ölümlük çektiği acıları yaşarken duyduğum yoğunluğu, anlayışı ve sevgiyi başka hiçbir zaman duymadım. İçimi kemiren bu duyguları ve insanlığın büyük umudunu yazarken, gözlerim dolu dolu oldu heyecandan. İsa'nın kanının bu denli tatlı ve acı olarak, yüreğime damla damla aktığı olmaıştır hiç.

Özverinin doruğu çarmıh ile ruhsallığın doruğu Tanrı'ya çıkmak için, İsa mücadele eden kişinin aştığı bütün engelleri aşmıştır. Çektiği acının bize yakın gelmesi bu yüzdendir; bu yüzdendir onu paylaşmamız; son zaferinin bize, gelecekteki kendi zaferimiz gibi gelmesi bu yüzdendir. İsa'nın alabildiğine insansı niteliği onu anlamamıza, sevmemize ve ölüm acılarını sanki kendi acılarımızmış gibi silmemize yardım ediyor. Onda o sıcak, insansı özellik olmasaydı, bu denli güven ve sevgiyel dokunmazdı içimize; hayatlarımız için bir örnek olmazdı.

Mücadele ediyoruz, onun da mücadele ettiğini görüyoruz ve güç buluyoruz. Dünyada yalnız olmadığımızı görüyoruz: O da bizden yana savaşıyor.

İsa'nın hayatının her ânı bir çatışma, bir zaferdir. Basit insan zevklerinin yenilmez, büyüleyici niteliğine üstün gelmiştir; ayartılışlara karşı direnmiştir, bedenini sürekli ruhsallaştırmış, sonunda, göğe yükselmiştir. Golgota Tepesi'ne varmış ve çarmıha çıkmıştır.

Ama mücadelesi orada da sona ermiş değildi. Günaha çağrı –son çağrı– çarmıhta onu bekliyordu. Çarmıha gerilenin sönük gözleri önünde, Kötü Olan'ın ruhu, durgun ve mutlu bir hayatın aldatıcı görüntüsünü açır. İsa, insanların düz ve engelsiz yoluna sapmış gibi duyar kendini. Evlenmiştir, çocuk sahibidir. Herkes onu sevmekte ve saymaktadır. Artık yaşlı bir adam olmuş, evinin eşliğinde oturmuş, gençliğinin özlemlerini hatırlayarak gülümsemektedir. İnsanların yolunu seçmekte ne iyi etmiş, ne akıllıca davranmıştır! Dünyayı kurtarmaya kalkmak ne büyük çılgınlıkmuş meğer! Yokluklardan, işkencelerden ve çarmıhtan kaçmak ne büyük mutluluk!

Kurtarıcının son anlarını tedirgin etmek için şimşek gibi çakmıştı bu son çağrı.

Ama İsa şiddetle başını sallamış, gözlerini açıp görmüştü. Tanrı'ya şükür, ihanet etmiyordu! Doğru yoldan sapmıyordu. Tanrı'nın ona verdiği görevi tamamlamıştı. Evlenmemişti, mutlu bir hayat sürmemişti, özverinin doruğuna ulaşmıştı: Çarmıha çivilenmişti.

İç rahatlığıyla gözlerini kapadı. Derken bir zafer çığlığı ko-ptu: Başardım!

Yani: Ödevimi yaptım, çarmıha geriliyorum, çağrıya kulak asmadım...

Bu kitabı yazmamın nedeni, mücadele eden insana, ulu bir örnek vermek isteyişimdir; acıdan, günaha çağrılardan ya da ölümden korkmamasını göstermek istiyorum ona. Çünkü bunların üçüne de yenilebilir, yenilmiştir de. İsa acı çekmiştir, o gün bugün de acı kutsallaştırılmıştır. Günaha çağrı, onu yoldan saptırmak için son ânına kadar devam etmiştir ama o, bu çağrıya kulak vermemiştir. İsa çarmıhta ölmüş, ölümse o anda sonsuzca yenilmiştir.

Yolculuğunda karşısına çıkan her engel, daha büyük za-

ferler elde etmesi için bir basamak, bir fırsat olmuştur. Şimdi karşımızda bir örnek var, yolumuzu pırıl pırıl ışıtan, bize güç veren bir örnek.

Bu kitap bir hayat hikâyesi değildir, mücadele eden herkesin itirafıdır. Yayımlamakla ödevimi yerine getirdim, alabildiğine mücadele eden, hayatta çok acı çekmiş, büyük umutları olan birinin ödevini. Sevgiyle bu kitabı okuyacak her özgür insan, eskisinden daha çok, eskisinden çok daha iyi bir şekilde İsa'yı sevecektir.

NİKOS KAZANCAKİS

1

Serin, tanrısal bir esinti sardı benliğini.

Yukarda, çiçek çiçek açan gökler, sayısız yıldız kümeleri meydana getirmişti; aşağıda, yeryüzünde, günün sıcağıyla hâlâ yanmakta olan taşlardan buhar çıkıyordu. Gök ve yer durgundu, tatlıydı, sessizlikten daha sessiz, ta ilk zamanlardan beri var olan o gece seslerinin derin sessizliğiyle örtülüydü. Karanlıkı ortalık, gece yarısı olmalıydı. Tanrı'nın gözleri, güneş ile ay, kapalıydı, uyuyordu; hafif esintinin zihnini sürükleyip götürdüğü delikanlıysa mutlu hayaller kuruyordu. Bu ne ıssızlık! Bu ne Cennet! Ama birden değişti rüzgâr, yoğunlaştı; o tanrısal esinti kayboldu, yerini ağır, yağ kokan bir soluk aldı; sanki sık bir çalılıkta veya altındaki sulak bir meyve bahçesinde soluk soluğa kalmış bir hayvan ya da uyumak için boşuna çabalayıp duran bir köy vardı. Hava yoğunlaşmıştı, bir huzursuzluk esiyordu ortalıkta. İnsanların, hayvanların ve perilerin ılık solukları yükseliyor, ekşi insan terinden, fırından yeni çıkmış ekmekten ve kadınların saçlarına sürdükleri defne yağından çıkan kokulara karışıyordu.

Kokluyordunuz, bir şeyler duyuyordunuz, tahminlerde bulunuyordunuz ama hiçbir şey göremiyordunuz. Gözleriniz yavaş yavaş karanlığa alışıyor, geceden daha kara, haşın, dimdik gövdeli bir servi, şadırvanları andıran hurma

ağaçları ve karanlıkta gümüş gibi parıldaayan, rüzgârın hışırdattığı seyrek yapraklı zeytin ağaçları görmeye başlıyordunuz. İlerde, yeşil bir toprak parçası üstünde, gece, çamur ve tuğladan yapılmış ve baştan başa kirece bulanmış, yer yer toplu halde, yer yer serpiştirilmiş köy evleri vardı. Koku ve pislikten, kimi beyaz çarşafalara sarılmış, kimi örtüsüz, insanların damlarda yattığı anlaşılıyordu.

Sessizlik uçup gitmişti. Mutlu, ıssız gece kaygıyla dolmuştu. İnsan elleri, insan ayakları dönüyor, bükülüyor, rahat ve huzura bir türlü kavuşamıyordu. Yürekler ah ediyordu. Yüzlerce ağızdan çıkan umutsuzluk dolu ısrarlı bağırışlar, bu dilsiz, Tanrı uğrağı Kaos'ta birleşmek için savaşıyor, söylemek istediklerini dile getirmek için çırpınıp duruyordu. Ama beceremiyorlardı, haykırışlar dağılıyor, kopuk kopuk, hezeyanlar halinde kaybolup gidiyordu.

Birden, köyün tam orta yerindeki en yüksek damdan, tiz, yürek parçalayıcı bir çığlık yükseldi. Bir insan bağı yırtılıyor, ikiye ayrılıyordu: "İsrail'in Tanrısı! İsrail'in Tanrısı Adonay! Daha ne kadar bekleyeceğiz?" Bir kişi değildi bunu soran; birlikte düş gören ve çığırın, köyün bütünüydü; ölülerinin kemikleriyle, ağaçlarının kökleriyle bütün İsrail Ülkesi; bir türlü doğuramayan, çığlık atıp duran gebe İsrail toprağı.

Uzun bir sessizlikten sonra, çığlık, yerden göğe yeniden yırttı havayı, bu kez daha bir öfke, daha bir yakınma dolu: "Daha ne kadar, ne kadar bekleyeceğiz daha?" Köyün köpekleri uyandı, havlamaya başladılar, düz, çamur damlarda, korkan kadınlar, başlarını kocalarının koltuk altlarına soktular.

Düş görüyordu delikanlı. Bağırışı işitmişti uykusunda, işitmişti de kıpırdamıştı; düş ürkmüş, kaçıyordu. Dağ seyrelti, içi göründü: Kayadan değil, uykudan ve baş dönmesinden meydana gelmişti. Öfkeyle ayak vurarak, dev adımlarla ona doğru ilerleyen, vahşi insan sürüleri –

bıyıklar, sakallar, kaşlar, iri uzun eller, ne varsa, hepsi- inceldiler, uzadılar, genişlediler, bambaşka biçimlere girdiler, derken güçlü bir rüzgârın dağıttığı bulutlar gibi iplik iplik ayrıldılar. Nerdeyse onlar da uçup gidiverecekti uyuyanın hayalinden.

Ama uçup gitmeden, başı ağırlaştı, yeniden derin uykusuna daldı. Dağ, eskisi gibi kayalaştı, bulutlar, ete kemiğe bürünerek katılaştı. Soluk soluğa kalmış birinin sesi geliyordu, derken hızlı yürüyen ayak sesleri duyuldu ve Kızılsakal, dağın tepesinde yeniden belirdi. Entarisinin önü açıldı, ayakları çıplaktı, yüzü kırmızıydı, kan ter içindeydi. Sürü sürü izleyicileri, soluk soluğa kalmış, ardında duruyorlardı, dağın sert kayaları arkasına saklanmışlardı. Yukarda gökkubbe, yeniden güzel bir dam oluverdi, ama bu kez, tek bir yıldız vardı, ağız dolusu ateş gibi, kocaman duruyordu doğuda. Gün ağarıyordu.

Talaştan yatağında boylu boyunca yatıyordu delikanlı, derin derin soluyordu; günün çetin işinden yorgun, dinleniyordu. Gözkapakları, sabah yıldızı çarpmış gibi, bir an açıldı, ama uyanmadı: Düş yine ustaca sarıvermişti onu. Kızılsakal'ın durduğunu görüyordu. Koltuk altlarından, bacaklarından ve derin çizgilerle kaplı dar alnından şıpır şıpır ter damlıyordu. Yorgunluk ve öfkeden buhar çıkıyordu ağzından, küfretmek üzereydi ki, kendini tuttu, küfrü yuttu, öfkeyle homurdandı:

“Daha ne kadar bekleyeceğiz, Adonay! Daha ne kadar?”

Yine de yatışmamıştı öfkesi. Döndü. Uzun yürüyüş şimşek hızıyla başlamıştı içinde.

Dağlar battı, insanlar yok oldu, düş yeni bir ortama aktarıldı ve uyuyan delikanlı, evinin kamışla örtülü alçak damı üstünde Kenan ülkesinin açıldığını gördü: işlenmiş bir hava gibi, renk renk, gösterişli süslerle bezeli, ürperen Kenan ülkesi... Güneye doğru kıvrılarak uzanan Edom

Çölü, pars sırtını andırıyordu. Ötede Lût Gölü, koyu ve zehirli, ışığı boğuyor, içiyordu. Daha ötede, Yehova'nın buyruklarının meydana getirdiği hendeklerle çevrili, insanlıkdışı Kudüs vardı. Tanrı'nın kurbanlarının, kuzuların ve peygamberlerin kanları kaldırımlı sokaklarından sel gibi akıyordu. Derken Samiriye geliyordu: pis, puta tapanlarla dolu; ortasında da bir kuyu vardı, allıklı pudralı bir kadın su çekiyordu; en sonra da, ta kuzeyde, güneşli, kendi halinde, yemyeşil Celile. Düşün bir ucundan bir ucuna, Tanrı'nın can damarı, Şeria Irmağı akıyordu: Bu ırmak, kum çöllerine, meyve bahçelerine, Vaftizci Aziz Yahya'ya, Samiriyeli zındıklara, fahişelere ve Nasıralı balıkçılara, fark gözetmeksizin su veriyordu.

Delikanlı, kutsal toprağı görmek için heyecana kapıldı uykusunda. Dokunmak üzere elini uzattı, ama çiy, rüzgâr ve ta başlangıçtan var olan insan isteklerinden meydana gelmiş Vaat Edilmiş Topraklar, tüy gibi yumuşak bir karanlık içinde sönüp gitti. Gözden kaybolunca küfürler, böğürtüler işitti, sert kayalar ile firavuncirleri ardından insan sürülerinin çıktığını gördü; tamamıyla değişmiş, tanınmayacak hale gelmişlerdi. Devler nasıl da ezilip büzülmüş, nasıl da eğri büğrü biçimlere girmişlerdi! Bunlar, soluk soluğa kalmış cüceler, soluğu tükenen cinlerdi, sakalları yerleri süpürüyordu. Her birinin elinde tuhaf birer işkence aleti vardı. Kimi, demir kakmalı, kanlı, meşin kemerler, kimi, kama ve üvendire, kimi de iri başlı çiviler taşıyordu. Sırtlarının nerdeyse yeri süpürdüğü üç cüce, kocaman, taşınması güç bir çarmıh götürüyorlardı; en arkada da, sürünün en aşağılığı, şaşı bir cüce, dikenden yapılmış bir taç taşıyordu.

Kızılşakal eğildi, gözlerini üzerlerinde gezdirdikten sonra, hor gören bir davranışla iri kemikli başını salladı. Uyuyan delikanlı, onların düşüncelerini okuyordu: İnanmıyorlardı. Alçalmış olmalarının nedeni buydu, delikanlının kaygısı buydu: İnanmıyorlardı.